क्रियापदं किं कथयति? – १

'क्रियापदम्' इति वाक्यस्य महत्त्वपूर्णम् अङ्गम् ।

बालक: ग्रन्थं **पठति** । इति वाक्ये '**पठति**' इति क्रियापदम् ।

तेन कस्य बोध: भवति ?

(१) पठनस्य क्रिया ✓

(२) परस्मैपदम् ✓

(३) प्रथम: पुरुष: ✓

(४) एकवचनम् ✓

(५) लट्लकार: ✓

(६) धातो: गणविकरणम् ✓

(७) कर्तु: पुरुष: वचनं च ?

अधुना एतानि वाक्यानि पठत ।

(१) **बालक:** ग्रन्थं **पठति** ।

(२) **बालकौ** ग्रन्थं **पठत:** ।

(३) **बालका:** ग्रन्थं **पठन्ति** ।

(४) **अहं** ग्रन्थं **पठामि** ।

(५) **त्वं** ग्रन्थं **पठसि** ।

एतेषु वाक्येषु क्रियापदं कर्तृपदस्य पुरुषं वचनं च अनुसरति । यदि कर्तृपदं परिवर्तते तर्हि क्रियापदम् अपि परिवर्तते अत: कर्तृप्रधानानि वाक्यानि इमानि ।

'**पठति**' इति क्रियापदस्य श्रवणेनैव कर्ता प्रथमपुरुषस्य एकवचने इति ज्ञायते । तथैव '**पठामि**' इति पदेन कर्ता उत्तमपुरुषस्य एकवचने इति स्पष्टं भवति । एवं क्रियापदेन कर्तृपदस्य पुरुषस्य वचनस्य अपि बोध: भवति ।

कर्तृवाच्य: प्रयोग: । (कर्तरि प्रयोग:)

कर्ता	कर्म	क्रियापदम्
प्रथमा विभक्ति:	द्वितीया विभक्ति:	**कर्तृपदस्य पुरुषवचनानुसारम्**

(१) मधुरा सुधाखण्डान् आनयति ।

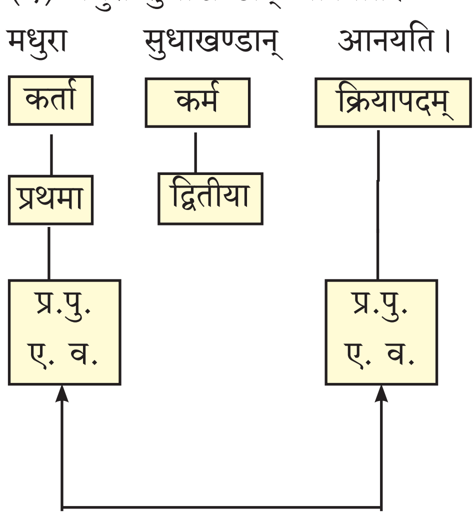

क्रियापदं कर्तृपदम् अनुसरति ।

अत: कर्तृवाच्यं क्रियापदम् इदम् ।

२) वयं ग्रन्थं पठाम: ।

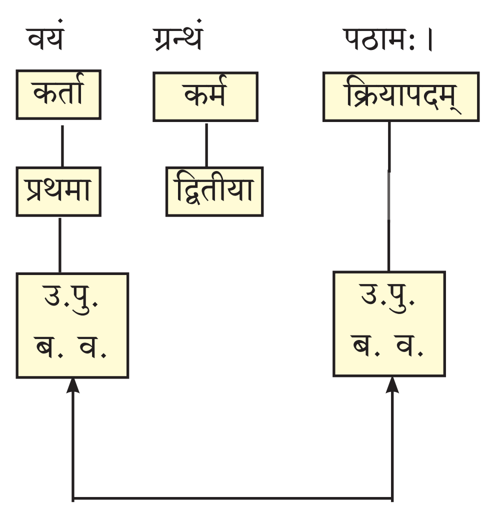

क्रियापदं कर्तृपदम् अनुसरति ।

अत: कर्तृवाच्यं क्रियापदम् इदम् ।